

ISSN 2524-0609

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Ужгородського університету

Серія

ПЕДАГОГІКА

**СОЦІАЛЬНА
РОБОТА**

Випуск 2 (41)

2017

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 2(41)

Ужгород – 2017

ISSN 2524-0609

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету.

Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2017. – Випуск 2 (41)

Редакційна колегія

Головний редактор:

Козубовська І.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Заступник головного редактора:

Бартош О.П. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи, ДВНЗ «УжНУ»

Відповідальний за випуск:

Опачко М.В. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Члени редколегії:

Козловська І.М. доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «УжНУ»

Староста В.І. доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «УжНУ»

Шандор Ф.Ф. доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціології і соціальної роботи, ДВНЗ «УжНУ»

Букач М.М. доктор педагогічних наук, професор, Миколаївський національний університет ім.В.О.Сухомлинського

Мешко Г.М. доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка

Поліщук В.А. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка

Товканець Г.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти, Мукачівський державний університет

Кіш Янош, доктор психології, професор, Дебреценський університет, Угорщина

Норман Джудіт, доктор соціальної роботи, професор, Університет Бригам Янг, США

Рецензенти:

Янкович О.І. доктор педагогічних наук, професор

Вегеш М.М. доктор історичних наук, професор

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кімн.218,
тел.: +38 (0312) 64-03-14, e-mail: f-susp@uzhnu.edu.ua

Офіційний сайт збірника: <http://libuzhnu.brinkster.net/cat4.aspx?seria=6>

Засновник і видавець збірника наукових праць – Ужгородський національний університет.
Адреса: 88000, м.Ужгород, площа Народна, 4.

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., виходить двічі на рік.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Збірник наукових праць перереєстровано як друковане періодичне видання, включене до переліку наукових фахових видань України, галузі науки – педагогічні, що затверджений Наказом МОН України від 09.03.2016 р. № 241 (додаток 9, позиція 78).

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №14 від 21 листопада 2017 року

© Ужгородський національний університет, 2017

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»**

**SCIENTIFIC HERALD OF
UZHHOROD UNIVERSITY**

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY

SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 2 (41)

Uzhhorod – 2017

ISSN 2524-0609

УДК 371; 378; 364

Scientific Herald of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy. Social Work». – 2017. – Issue 2 (41)

Editorial Board

Editor-in-Chief:

Kozubovska Iryna. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Uzhhorod National University*

Deputy of Editor-in-Chief:

Bartosh Olena. *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Sociology and Social Work Department, Uzhhorod National University*

Editor of the issue:

Opachko Magdalyna. *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Department of Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Uzhhorod National University*

Members of Editorial Board

Kozlovskaya Iryna. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University*

Starosta Volodymyr. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University*

Shandor Fedir. *Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of Sociology and Social Work Department, Uzhhorod National University*

Bukach Mykola. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mykolaiv National University named after V. Sukhomlynsky*

Meshko Galyna. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Gnatyuk*

Polischuk Vira. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Social Pedagogics and Social Work Department, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Gnatyuk*

Tovkanets Ganna. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of Pedagogy and Methodology of Pre-school and Primary Education, Mukachevo State University*

Kiss Janos. *Doctor of Psychology, Professor, University of Debrecen, Hungary*

Norman Judith. *Doctor of Social Work, Professor, Brigham Young University, the USA*

Reviewers:

Yankovych O. *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor*

Vegesh M. *Doctor of Historical Sciences, Professor*

Editorial address:

88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14, Faculty of Social Sciences, room 218,

tel.: +38 (0312) 64-03-14, e-mail: f-susp@uzhnu.edu.ua

Official website: <http://libuzhnu.brinkster.net/cat4.aspx?seria=6>

Founder and publisher of collection of scientific articles – Uzhhorod National University.

Address: 88000, Uzhhorod, Narodna square, 4.

The series of scientific articles has been published since March 1998, is published twice a year.

State registration certificate series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Collection of scientific articles is re-registered as a printed periodical edition, included in the list of scientific professional editions of Ukraine, the field of science – Pedagogy, approved by the Order of Ministry of Education of Ukraine dated by 09 March 2016, № 241 (annex 9, position 78).

Recommended to publication by the Scientific Council of Uzhhorod National University,
record №14 from November 21, 2017

ЗМІСТ

Андрієвська Віра. ПРОЕКТ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ STEAM-ОСВІТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	11
Бартош Олена, Баторі-Тарці Зіта. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УГОРЩИНІ.....	15
Басай Надія. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	20
Бенедисюк Марія. ЗАДАЧНИЙ ПІДХІД У ФІЗИЦІ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ.....	25
Богоніс Ольга. МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ГОТЕЛЬНОГО ТА РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В КОЛЕДЖІ.....	28
Бондарчук Наталія, Чернов Віктор. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ НАСЕЛЕННЯ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ ТА ЙОГО ОЗДОРОВЧЕ ЗНАЧЕННЯ.....	34
Бородієнко Олександра. РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ЗВ'ЯЗКУ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ.....	38
Бриндіков Юрій. АРТ-ТЕРАПІЯ: СУТЬ, МОЖЛИВОСТІ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ УЧАСНИКАМИ БОЙОВИХ ДІЙ.....	42
Бурак Мар'яна. СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ ВПЛИВУ РЕЙТЕРІВ НА ВАЛІДНІСТЬ ТА НАДІЙНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ МОВНИХ МАСШТАБНИХ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ТЕСТІВ.....	46
Варга Наталія. ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ.....	51
Вербівський Дмитро. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	55
Гінперс Зінаїда. ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	59
Головатюк Іван. АРТ-ТЕРАПІЯ У ЗАРУБІЖНІЙ НАУКОВІЙ ТРАДИЦІЇ.....	63
Горобець Сергій. СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ, ФІЗИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ.....	67
Гуменюк Сергій. РЕЗУЛЬТАТИ ВИХІДНОГО КОНТРОЛЮ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	70
Гура Антоніна. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ІКТ.....	75
Давидова Жанна. ІНФОРМАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	78
Дзямко Вікторія, Месарош Лівія. ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМАТЕМАТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	81
Добровольська Катерина, Мисловська Світлана. ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ ТА КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ ПРОФЕСІЇ У МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ.....	85
Долинний Юрій. ДІТИ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЯК ОБ'ЄКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ДО РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	88
Дудник Оксана. МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАДАЧ КОНТЕКСТНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ.....	92
Дука Тетяна. ФОРМУВАННЯ ПСИХІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	95

Желанова Вікторія. МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК СУТТЄВА ДЕТЕРМІНАНТА ФОРМУВАННЯ «НАВИЧОК ХХІ СТОЛІТТЯ»	99
Жиленко Руслан. ДОСВІД США У ЗАПРОВАДЖЕННІ СИСТЕМИ ПРИЯТЕЛІВ У РОБОТІ З ВЕТЕРАНАМИ, ЩО СТРАЖДАЮТЬ НА ПТСР	102
Задорожна Ольга. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ	105
Зобенько Наталія. ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ДЕЗАДАПТОВАНИМИ ДІТЬМИ	110
Калаур Світлана. ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІЙ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ	115
Карнаух Леся. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СІМ'Ї НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	119
Карплюк Світлана. ІНФОРМАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ВИЩОЇ ШКОЛИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	122
Кіш Надія, Каниук Олександра. АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ	126
Козубовська Ірина, Васьків Сільвія. МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ В БАГАТОНАЦІОНАЛЬНІЙ ДЕРЖАВІ	129
Кокнова Тетяна. ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОМЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ	133
Корінна Ганна. ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ ТА ФУНКЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА	137
Криворучко Аліна. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ ДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОЦІНЮВАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ	141
Криштанович Світлана. ПЕДАГОГІЧНІ СТАНДАРТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПОРТИВНИХ МЕНЕДЖЕРІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	146
Кульчицький Віталій. ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ У 50-80-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	150
Лещук Галина. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ	153
Маляр Любов. ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ НАРОДНОЇ ШКОЛИ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА	157
Марфинець Надія. ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	162
Мельникова Ольга. Г. СКОВОРОДА І В. КАРАЗІН: ДВА ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ ОСВІТИ	165
Мигалина Зоряна. ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ДІТЕЙ МІГРАНТІВ В США	169
Мосейчук Юрій. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОЕКЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОТЕНЦІАЛУ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	172
Мосюк Олександр. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ GИT У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ	176
Нагорна Ольга. ПОСТУП ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ АРБІТРАЖНИХ ЮРИСТІВ У РОЗРІЗІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО АРБІТРАЖУ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	179
Опачко Магдалина. НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МОДЕЛЮВАННЮ ДИДАКТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	182
Павленко Анатолій. НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВУ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ: СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ	186
Пасічник Олена, Школяр Наталія. ДИДАКТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ	190

Підлипняк Ірина. ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	194
Повідайчик Оксана. ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	198
Половенко Людмила. ТЕХНОЛОГІЇ КІБЕРНЕТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОІНФОРМАТИКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ.....	202
Попадич Олена. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	206
Постригач Надія. СУЧАСНІ ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ПВДЕННОЇ ЄВРОПИ.....	210
Рабійчук Сергій. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ «ЦІННОСТІ».....	214
Райковська Галина, Соловійов Андрій. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ САЕ-СИСТЕМ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З МЕХАНІЧНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ.....	216
Розман Ірина. РАДЯНСЬКА ПЕДАГОГІКА: БІОГРАФІЧНА ПАРАДИГМА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 40-Х – 80-ТИХ РР. ХХ СТ.....	219
Рудницька Катерина. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	222
Рюль Вікторія. МОБІЛЬНІСТЬ ТА МІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ПОГРАНИЧЧІ.....	226
Сивохоп Едуард, Маріюнда Іван. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ.....	231
Смук Оксана. КОМПЛЕКСНА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА НАД ПРОДУКТИВНИМ ПСИХІЧНИМ РОЗВИТКОМ ДІТЕЙ-СИРІТ.....	234
Теличко Наталія, Габовда Анжеліка. ФІЛОСОФІЯ ПОЛКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НА ЗАСАДАХ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	237
Ткачов Артем. ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ЗДІБНИХ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ.....	241
Товканець Ганна. СУЧАСНІ ТРАЕКТОРІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	245
Товканець Оксана. СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	249
Федорова Марія. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я У ДОШКІЛЬНИКІВ.....	253
Фізеші Октавія. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ШКОЛАХ ЗАКАРПАТТЯ (50-70 РР. ХХ СТ.).....	257
Черепаня Марія. ЗАКЛАДИ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ: ІСТОРИОГРАФІЯ ПОНЯТТЯ.....	262
Шандор Федір. РЕЛІГІЙНІСТЬ У СВІТІ: СОЦІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ТА ПРОГНОЗИ.....	266
Шмельова Тетяна. КУЛЬТУРА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	269
Шостачук Андрій. ГЕОМЕТРИЧНІ МОДЕЛІ КІНЕМАТИЧНИХ ПАР В НАВЧАЛЬНІЙ ДИСЦИПЛІНІ «ТЕОРІЯ МЕХАНІЗМІВ І МАШИН».....	273
Щербей Уляна. ПОЧАТКОВА СІЛЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	277

CONTENTS

Andriievska Vira. PROJECT AS A METHOD OF REALIZATION OF STEAM-EDUCATION IN THE PRIMARY SCHOOL.....	11
Bartosh Olena, Batori-Tartsi Zita. SOCIAL PROTECTION OF THE ELDERLY IN HUNGARY	15
Basai Nadiia. FEATURES FOR THE FORMATION OF SOCIO-CULTURAL COMPETENCE TO PRIMARY SCHOOL PUPILS IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES	20
Benedysiuk Mariia. TASK-BASED APPROACH IN PHYSICS AS A METHOD OF FORMATION OF KEY COMPETENCES IN BASIC SCHOOL PUPILS.....	25
Bogonis Olga. MODEL OF FORMATION OF ECONOMIC COMPETENCE OF FUTURE JUNIOR SPECIALISTS OF HOTEL AND RESTAURANT SERVICE IN COLLEGE.....	28
Bondarchuk Natalia, Chernov Viktor. THEORETICAL BASIS OF USING OF A DIFFERENTIATED APPROACH IN PHYSICAL EDUCATION OF DIFFERENT AGE GROUPS POPULATION AND ITS HEALTH IMPORTANCE	34
Borodiyenko Oleksandra. DEVELOPMENT OF MOTIVATIONAL-VALUE AND PERSONAL COMPONENT OF PROFESSIONAL COMPETENCY OF HEADS OF DEPARTMENTS IN COMMUNICATION COMPANIES: EXPERIMENTAL VERIFICATION OF EFFECTIVENESS.....	38
Bryndikov Yuriy. ART THERAPY: THE CORE, POSSIBILITIES OF WORK WITH THE SERVICEMEN THE COMBATANTS.....	42
Burak Mariana. WAYS TO MINIMIZE RATERS' EFFECTS ON THE VALIDITY AND RELIABILITY OF LANGUAGE STANDARDIZED TEST ASSESSMENT.....	46
Varga Natalia. RESEARCH ACTIVITY IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF MODERN TEACHER	51
Verbivskyi Dmytro. SPECIFICITY OF FORMATION OF PROFESSIONAL ETHICS OF FUTURE INFORMATICS TEACHERS IN THE PROCESS OF SPECIAL TRAINING.....	55
Hipters Zinaida. ECONOMIC EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH AS A FACTOR OF SOCIAL PROTECTION: HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ASPECT	59
Holovatiuk Ivan. ART THERAPY IN FOREIGN SCIENTIFIC TRADITION.....	63
Gorobets Sergiy. TO THE ISSUE OF DEVELOPMENT OF A DISTANCE COURSE AS A BASIS FOR ICT- COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS, PHYSICS AND INFORMATICS	67
Gumenyik Sergiy. INITIAL CONTROL RESULTS OF THE PRODUCTIVE PEDAGOGICAL INTELLIGENCE FORMATION IN FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE.....	70
Gura Antonina. FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCY OF FUTURE TEACHERS OF NATURAL DISCIPLINES BY ICT	75
Davydova Zhanna. INFORMATION-ORIENTED TRAINING OF PROSPECTIVE MANAGERS OF FOREIGN ECONOMIC AFFAIRS IN UNIVERSITIES	78
Dzyamko Victoria, Mesarosh Livia. PROFESSIONALLY DIRECTED PHYSICAL-MATHEMATICAL TRAINING OF STUDENTS OF NON-MATHEMATICAL SPECIALTIES	81
Dobrovolska Kateryna, Myslovska Svitlana. PROFESSIONAL SELF- DETERMINATION AND CONSTRUCTION OF THE IMAGE OF THE PROFESSION IN FUTURE DOCTORS.....	85
Dolynnyj Yriy. CHILDREN WITH THE LIMITED PHYSICAL ABILITIES AS AN OBJECT OF PROFESSIONAL PREPARING OF FUTURE SPECIALISTS ON PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TO REHABILITATION WORK.....	88
Dudnik Oksana. METHODOLOGICAL COMMENTARY ON THE SOLVING OF PEDAGOGICAL TASKS OF CONTEXT FOCUS	92
Duka Tetyana. FORMATION OF PSYCHOLOGICAL WELFARE OF SENIOR PRESCHOOLERS IN THE PROCESS OF MOVEMENT ACTIVITY USING NEW HEALTH-SAFETY TECHNOLOGIES	95
Zhelanova Viktoria. MORAL AND VOLITIONAL QUALITIES OF AN INDIVIDUAL AS A FUNDAMENTAL DETERMINANT IN THE FORMATION OF "SKILLS OF THE XXI CENTURY".....	99
Zhylenko Ruslan. US EXPERIENCE IN THE IMPLEMENTATION OF THE BUDDY SYSTEM IN THE WORK WITH VETERANTS WHO SUFFER FROM POST-TRAUMATIC SYNDROME.....	102

Zadorozhna Olha. THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF STRATEGIC COMPETENCE IN MODERN LINGVODIDACTICS	105
Zobenko Nataliya. PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF PREVENTIVE WORK WITH DISADAPTATIVE CHILDREN.....	110
Kalaur Svitlana. PHILOSOPHICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS OF SOCIAL PROFESSIONS.....	115
Karnaukh Lesia. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS OF PECULIARITIES OF FAMILY INFLUENCE ON SOCIALIZATION OF PRESCHOOL CHILDREN.....	119
Karplyuk Svitlana. INFORMATION AND PEDAGOGICAL MANAGEMENT OF HIGHER SCHOOL: THE MODERN STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT	122
Kish Nadiia, Kanyuk Oleksandra. ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL APPROACH TO THE FORMATION OF CULTURE OF FOREIGN PROFESSIONAL COMMUNICATION OF FUTURE ENGINEERS	126
Kozubovska Iryna, Vaskiv Silvia. INTERCULTURAL COMPETENCE OF TEACHER IN MULTICULTURAL STATE.....	129
Koknova Tetyanya. FORMATION OF THE LINGUISTIC AND METHODOLOGICAL COMPETENCE OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES IN THE UKRAINIAN'S SCIENCE	133
Korinna Hanna. CHARACTERISTICS OF SOCIAL ROLES AND FUNCTIONS OF A SOCIAL PEDAGOGUE	137
Kryvoruchko Alina. TRAINING OF FUTURE CHEMISTRY TEACHERS TO USE THE COMPETENCE APPROACH TO THE EVALUATION OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS OF STUDENTS.....	141
Kryshchanovych Svitlana. PEDAGOGICAL STANDARDS OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF SPORT MANAGERS: FOREIGN EXPERIENCE.....	146
Kulchytskyj Vitalyj. PATRIOTIC EDUCATION IN UKRAINE IN THE 50's-80's OF THE XX th CENTURY: REGIONAL ASPECT	150
Leshchuk Halyna. THE ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF PROFESSIONAL REHABILITATION OF PEOPLE WITH DISABILITIES	153
Malyar Lyubov. EDUCATIONAL POTENTIAL OF THE SCHOOL BOOKS COMPILED BY A. VOLOSHYN ASSIGNED FOR THE PUBLIC SCHOOLS.....	157
Marfynets Nadiya. PROJECT TECHNOLOGIES AT THE LESSONS OF LITERARY REGIONAL STUDIES: THEORETICAL ASPECTS	162
Melnykova Olha. H.SCOVORODA AND V. KARAZIN: TWO VIEWS ON EDUCATION'S PROBLEM.....	165
Myhalyna Zoryana. MULTICULTURAL EDUCATION OF CHILDREN OF MIGRANTS IN THE USA.....	169
Moseychuk Yuriy. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PROJECTIONS IN THE INVESTIGATION OF THE POTENTIAL OF HEALTH CULTURE FOR SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF PROFESSIONAL ACTIVITY BY FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION	172
Mosiyuk Oleksandr. ADVANTAGES OF USING GIT APPLICATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF INFORMATICS	176
Nahorna Olha. PROMOTION OF PROFESSIONAL EDUCATION AND TRAINING OF ARBITRATION LAWYERS IN THE CONTEXT OF HISTORICAL DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ARBITRATION: EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES.....	179
Opachko Magdalyna. TEACHING STUDENTS – FUTURE TEACHERS TO MODELING OF DIDACTIC INTERACTION.....	182
Pavlenko Anatoliy. TEACHING ART OF LIFE CREATION: FORMATION OF THEORETICAL FOUNDATIONS	186
Pasichnyk Olena, Shkoliar Natalia. DIDACTIC AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF TERMINOLOGICAL VOCABULARY TEACHING IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE TRAINING	190

Pidlypnyak Iryna. LOGIC AND MATHEMATICAL DEVELOPMENT OF PRE-SCHOOL AGE CHILDREN: PECULIARITIES OF EDUCATIONAL AND UPBRINGING PROCESS	194
Povidaichyk Oksana. HOME EXPERIENCE OF SCIENTIFIC AND RESEARCH TRAINING OF STUDENTS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION	198
Polovenko Liudmyla. THE TECHNOLOGY OF CYBERNETIC PEDAGOGY AND PSYCHOINFORMATICS AS AN EFFECTIVE TOOL FOR QUALITY MANAGEMENT EDUCATION	202
Popadych Olena. THEORETICAL BASIS OF EDUCATIONAL WORK WITH FUTURE HIGHER EDUCATION TEACHERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	206
Postryhach Nadiia. MODERN PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL CONCEPTIONS OF TEACHER EDUCATION DEVELOPMENT IN THE COUNTRIES OF SOUTHERN EUROPE	210
Rabychuk Serhii. HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF «VALUES»	214
Raikovska Halyna, Solovyov Andriy. PECULIARITIES OF USING CAE SYSTEMS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF FUTURE BACHELORS ON MECHANICAL ENGINEERING	216
Rosman Iryna. SOVIET PEDAGOGIC: BIOGRAPHIC PARADIGM OF THE SECOND HALF OF 40-80's OF THE XXth CENTURY	219
Rudnitska Kateryna. PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ECONOMISTS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS	222
Riul' Viktoria. MOBILITY AND MIGRATION MOODS OF THE STUDENT YOUTH ON THE BORDERLAND	226
Syvokhop Eduard, Marionda Ivan. PECULIARITIES OF EDUCATIONAL PROCESS OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SPECIALISTS	231
Smuk Oksana. COMPREHENSIVE SOCIAL AND PSYCHOLOGIC WORK OVER PRODUCTIVE PSYCHIC DEVELOPMENT OF CHILDREN-ORPHANS	234
Telychko Natalia, Habovda Anzhelika. THE PHILOSOPHY OF MULTICULTURAL EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS ON THE BASIS OF THE FORMATION OF PEDAGOGICAL MASTERY	237
Tkachov Artem. THE FORMATION OF A FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE IN INTELLECTUALLY CAPABLE PUPILS OF THE BASIC SCHOOL	241
Tovkanets Ganna. MODERN DIRECTIONS OF PEDAGOGICAL EDUCATION DEVELOPMENT	245
Tovkanets Oksana. STRATEGIC TASKS FOR THE DEVELOPMENT OF EUROPEAN VOCATIONAL EDUCATION AT THE BEGINNING OF XXI CENTURY	249
Fedorova Maria. THEORETICAL FOUNDATIONS OF FORMATION OF VALUE ATTITUDE TO PERSONAL HEALTH IN PRE-SCHOOL AGE CHILDREN	253
Fizeshi Oktaviia. EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL PROVISION OF CONTENT OF PRIMARY EDUCATION IN THE SCHOOLS OF TRANSCARPATHIA (in the 50-70s of the XX century)	257
Cherepania Mariia. RESIDENTIAL TYPE ESTABLISHMENTS: HISTORIOGRAPHY OF THE CONCEPT	262
Shandor Fedir. RELIGIOSITY IN THE WORLD: SOCIOLOGICAL MEASURINGS AND FORECASTS	266
Shmeleva Tatyana. CULTURE AS THE INVESTIGATION OBJECT OF POLISH AND UKRAINIAN PEDAGOGICS	269
Shostachuk Andrii. GEOMETRICAL MODELS OF KINEMATIC PAIRS IN EDUCATIONAL DISCIPLINE "THEORY OF MECHANISMS AND MACHINES"	273
Shcherbei Uliana. ISSUES OF PRIMARY EDUCATION IN RURAL SCHOOLS	277

Желанова Вікторія В'ячеславівна
 доктор педагогічних наук, доцент
 професор кафедри теорії та історії педагогіки
 Київський університет імені Бориса Грінченка, м.Київ, Україна

МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК СУТТЄВА ДЕТЕРМІНАНТА ФОРМУВАННЯ "НАВИЧОК ХХІ СТОЛІТТЯ"

У статті розглянуто морально-вольові якості особистості у контексті формування „навичок ХХІ століття”. Показано їх складний, синтетичний характер. Представлено самостійність й ініціативність; цілеспрямованість й самовладання; дисциплінованість і організованість як морально-вольові якості особистості, що детермінують формування „навичок ХХІ століття”, які є необхідною умовою досягнення успішності якості особистості початку третього тисячоліття. Представлено трьохблочну структуру „навичок ХХІ століття”, що містить навички навчання й новаторства; навички в галузі інформації, засобів зв'язку й технологій; життєві, професійні й кар'єрні навички.

Ключові слова: воля, морально-вольові якості особистості, „навички ХХІ століття”, самостійність, ініціативність, цілеспрямованість, самовладання, дисциплінованість, організованість.

Вступ. З переходом від індустріальної ери до ери знань (саме так визначають ХХІ століття), виникає питання: „Якою має бути компетентна, конкурентноспроможна, успішна особистість початку третього тисячоліття?” Необхідність пошуку відповіді на цей виклик сьогодення висуває нові вимоги до особистості ХХІ століття, яка має не лише дати базові знання з різних галузей науки і мистецтва, а й сформулювати навички, які допоможуть молодим людям максимально реалізувати власний потенціал і досягнути високих результатів. Б.Триллінг і Ч.Фейдл називають їх „навичками ХХІ століття” [7]. Їх трьохблочна структура подається у освітній програмі „Партнерство з підтримки навичок ХХІ століття” [5]. Проте, якщо звернутися до усталеного в психологічній й педагогічній науці визначення навичок як автоматизованого виконання певних дій, які людина виконує свідомо, є очевидним, що вони пов'язані з волевою сферою особистості, яка передбачає сформованість певних морально-вольових якостей, таких, як цілеспрямованість, ініціативність, організованість, дисциплінованість, наполегливість, витримка, сміливість, самостійність, сміливість, старанність. Це знову підкріплює необхідність репрезентації сучасного морально-вольових якостей особистості у якості їх детермінаційних функцій щодо „навичок ХХІ століття”.

Мета досліджень. Широко дослідженими є різні аспекти волевої сфери особистості, а саме: мотиви мотивації і волі (Л.Божович, К.Гуревич, А.Львинець); регулятивна роль волі (А.Пуні, П.Сірош, Б.Смирнов); воля, як базова якість процесу формування особистості (І.Бех); сутність волі та її роль у формуванні (В.Селиванов); структура волевої якостей особистості (Є.Льїн); розвиток волевої діяльності у дорозумному віці (Д. Ельконін, В.Котирло, А.Львинець, Н.Непомняща); вікові особливості волі у дітей (П.Зимін) та у старших школярів (А.Зобов). „Навички ХХІ століття” у контексті „навчання для життя” розкрито у працях Б.Триллінга і Ч.Фейдла. Інші аспекти формування навичок ХХІ століття досліджуються у працях Н.Балик, Л.Варченко, І.Варшавська, М.Золочевська, І.Кузьменчук, С.Львинець, Н.Морзе, Т.Нанасва та ін. Проте, при цьому недостатньо проблематикою волевої сфери особистості, питання, що пов'язані з детермінаційними функціями морально-вольових якостей залишаються поза увагою науковців.

Метою статті є висвітлення сутності морально-вольових якостей особистості як ґрунтовної детермінанти „навичок ХХІ століття”.

Виклад основного матеріалу. Звернемося до особистісного феномену волі, яка у її традиційному тлумаченні, є „здатністю людини діяти в напрямі поставленої мети, долаючи ті чи інші (внутрішні або зовнішні) перешкоди” (В.Ананьєв) [1, с.74]. При цьому прояви волі зумовлені *вольовими якостями* особистості, що є (за Є.Льїним) „особливостями волевої регуляції, які проявляються в конкретних специфічних умовах, пов'язаних з характером подоланої труднощі” [3, с.148].

Науковці (В.Іванніков, Є.Ейдман) стверджують, що існують вольові якості як часткові (ситуативні) характеристики волевої поведінки і як постійні (інваріантні) характеристики волевої поведінки, тобто, як особистісні властивості [2]. Дещо іншою є класифікація Є.Льїна, який виокремив власне вольові („прості”) і морально-вольові („складні”) якості особистості. У свою чергу, власне вольові – науковець розділив на дві групи. На його думку, перша – містить цілеспрямованість, тривалість утримання спонукання, вольового зусилля (терплячість, завзятість, настійчивість), друга – самовладання (сміливість, витримку, рішучість) [3].

Уважаємо, що така наукова позиція є доцільною, оскільки реальна вольова поведінка людини визначається поєднанням вольових та моральних якостей. Тому з'являються „синтетичні” (вторинні) (В.Калін) якості особистості а саме: самовідданість, принциповість, мужність та інші. Їх прийнято вважати морально-вольовими якостями особистості. Отже, зупинимось на їх розгляді у контексті „навичок ХХІ століття”. Проте є доцільним спочатку визначитися із структурою навичок ХХІ століття відповідно до освітньої програми „Партнерство з підтримки навичок ХХІ століття”.

У цій програмі представлено такі групи навичок:

1. Навички навчання й новаторства: критичне мислення й прийняття рішень (експертне мислення); комунікацію і співробітництво (комплексне спілкування); креативність і новаторство (гнучкість розуму й винахідливість).
2. Навички в галузі інформації, засобів зв'язку й технологій: інформаційна грамотність; медіа грамотність; ІКТ-грамотність.
3. Життєві, професійні й кар'єрні навички: гнучкість і адаптивність; ініціативність і самостійність; соціальна і міжкультурна взаємодія; продуктивність і відповідальність; лідерство і здатність відповідати за свої дії [5].

Далі представимо морально-вольові якості особистості, що на нашу думку, є більш ґрунтовними щодо детермінації процесу формування „навичок ХХІ століття”.

Самостійність як „підпорядкування своєї по-

ведінку власним переконанням і вміння самостійно здійснювати свої дії і вчинки», що передбачає „зв'язність, стійкість у подоланні труднощів” (В.Селіванов) [6, с.141]. Тобто, сутність цієї морально-вольової якості полягає у бажанні і здатності здійснювати якусь діяльність самостійно, без допомоги.

Варто відзначити, що частковим проявом самостійності є *ініціативність* (від лат. *Initiare* – починати), яка виражається в почині, а прагнення до ініціативи (ініціативність, підприємливість) стає властивістю людини. У моральному контексті вона пов'язана з „соціальною сміливістю” (Є.Ільїн), з бажанням взяти на себе відповідальність за пропонуване діло, з активністю, творчістю.

Зуважимо, що самостійність й ініціативність мають статус окремої навички серед життєвих, професійних й кар'єрних „навичок XXI століття”. Однак, ці морально-вольові якості виконують й детермінаційні функції щодо критичного мислення та прийняття рішень. Оскільки критичне мислення крім індуктивних й дедуктивних умовиводів, передбачає критичне розміркування, ініціювання самостійних, альтернативних поглядів, їх обґрунтування, що, потребує поряд з певними пізнавальними операціями й інтелектуальними діями, реалізації самостійності й ініціативності. Утім, окреслені морально-вольові якості зумовлюють ефективність формування такої важливої навички, як креативність й новаторство, що є здатністю створювати нові засоби розв'язання проблем, нові технології, модифікувати вже відомі, відкривати нове знання.

Дисциплінованість і організованість. Дисциплінована поведінка передбачає дотримання заведеного порядку, витриманість, що має „моральне забарвлення” (Є. Ільїн) і відображає ставлення людини до загальноприйнятих норм поведінки. Суголосно проблемі поданої статті, є суттєвим інтелектуальний компонент дисциплінованості, коли рішення приймається раціонально, на основі відпрацьованих правил вирішення ситуації морального вибору. Беручи до уваги відому диференціацію дисципліни на внутрішню (самодисципліну), з міркувань вигоди, дисципліну з примусу, вважаємо, що „навички XXI століття” базуються саме на внутрішній дисципліні. Оскільки вона передбачає інтеріоризацію людиною норм поведінки людей, сформованість почуття відповідальності, боргу, переконаність у доцільності своїх дій. При цьому дисципліна не вимагає примусових заходів і зовнішніх санкцій. Тобто, саме таке розуміння дисципліни дає можливість розглядати її як детермінанту продуктивності й відповідальності як компоненту третього блоку „навичок XXI століття”.

На думку В.Селіванова, найбільш суттєвим проявом дисциплінованості є *організованість*, що визначається науковцем, як „вміння людини планувати свої дії і вчинки, вміння керуватися цими планами в діяльності, в поведінці” [6]. У розвинутій формі організованість стає звичкою особистості. Але постійно

вимагає вольової регуляції, оскільки умови застосування організованості постійно змінюються. З огляду на це, на нашу думку, слід вважати більш узагальненим трактування організованості як вміння і здатності особистості до такого упорядкування своїх дій, яке забезпечує максимальну ефективність діяльності (В.Калін) [4]. Відтак, організованість є наскрізною детермінантою, майже всіх „навичок XXI століття”.

Уважаємо, що подібний статус має і *цілеспрямованість* як свідомо спрямованість особистості на досягнення найближчої або віддаленій за часом мети. Ця морально-вольова якість особистості пов'язана з захопленістю своєю справою, внаслідок чого вона підтримується інтересами, емоційною привабливістю виконуваної діяльності. Проте, Є.Ільїн пов'язує цілеспрямованість з наполегливістю як систематичним проявом сили волі по реалізації довготривалої мотиваційної установки, як прагнення людини досягти віддаленої за часом цілі, незважаючи на перешкоди і труднощі, що виникають [3, с.185]. Тобто, цілеспрямованість є суттєвою щодо навичок навчання й новаторства, а також навичок в галузі інформації, засобів зв'язку й технологій

Самовладання, як влада над собою, передбачає здатність людини не губитися в складних і несподіваних обставинах, управляти своїми діями, стримуючи негативні емоції. Отже, самовладання є збиральною вольовою характеристикою, яка включає в себе витримку, сміливість і частково рішучість й залежить, на думку С.Рубінштейна, від співвідношення між афектом і інтелектом, тобто емоційного інтелекту. Таким чином, самовладання є суттєвою детермінантою щодо розвитку навичок комунікації і співробітництва, а саме: ефективній праці в команді, готовності допомагати іншим, бути спроможним до необхідних компромісів задля досягнення спільних цілей, брати на себе частину відповідальності за спільну роботу, поважати й цінувати особистий внесок кожного члена команди.

Висновки. Відтак, воля особистості є її суттєвим складником, що містить прості й синтетичні (морально-вольові) якості, які виконують регулятивну, стимулювальну, спонукальну функції. У поданій статті дослідницяка увага зосереджувалась саме на детермінаційних функціях морально-вольових якостей. Вони представлені як ґрунтовні детермінанти „навичок XXI століття”, що зумовлюють ефективність формування навичок навчання й новаторства; навичок в галузі інформації, засобів зв'язку й технологій; життєві, професійні й кар'єрні навички. У межах цієї статті було розглянуто детермінаційний потенціал лише провідних морально-вольових якостей, якими вважаємо самостійність й ініціативність; цілеспрямованість й самовладання; дисциплінованість і організованість. Інші морально-вольові якості (рішучість, сміливість, мужність) та їх вплив на формування „навичок XXI століття” будуть предметом подальших наукових розвідок.

Список використаної літератури

1. Ананьев В.А. Введение в психологию здоровья / В.А.Ананьев // Интегративные исследования в клинической психологии: наука и практика. – СПб., 2006. – С.64-85.
2. Иванников В.А. Структура волевых качеств по данным самооценки / В.А.Иванников, Е.В.Эйдман // Психологический журнал. – 1990. – № 3. – С.39-49.
3. Ильин Е.П. Психология воли. / Е.П.Ильин. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2009. – 368 с.
4. Калин В.К. Классификация волевых качеств // Эмоционально-волевая регуляция поведения и деятельности. – 1983. – С.175 – 181.
5. Партнерство задля розвитку навичок 21 століття [Електронний ресурс] – URL: <http://www.21stcenturyskills.org>.
6. Селиванов В.И. Избранные психологические труды / В.И.Селиванов. – Рязань, 1992. – 194 с.
7. Триллин Б. Навички XXI століття. Навчання для життя у наш час [Електронний ресурс] / Б.Триллин, Ч.Фейдл : переклад з англ. С.Христофорової. – URL : <http://edu.rucamp.org/posts/14425029>.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2017 р.

Стаття прийнята до друку 24.10.2017 р.

Желанова Виктория

доктор педагогических наук, доцент

профессор кафедры теории и истории педагогики

Киевский университет имени Бориса Гринченко, г.Киев, Украина

МОРАЛЬНО-ВОЛЕВЫЕ КАЧЕСТВА ЛИЧНОСТИ КАК СУЩНОСТНАЯ ДЕТЕРМИНАНТА ФОРМИРОВАНИЯ "НАВЫКОВ ХХ ВЕКА"

В статье рассмотрены морально-волевые качества личности в контексте формирования "навыков XXI века". Показано их сложный, синтетический характер. Представлены самостоятельность и независимость; целеустремленность и самообладание; дисциплинированность и организованность как морально-волевые качества личности, детерминирующие формирование "навыков XXI века", которые являются необходимым условием достижения успешности в жизни личности начала третьего тысячелетия. Представлена трехблочная структура "навыков XXI века", содержащая навыки обучения и новаторства; навыки в области информации, средств связи и технологий; жизненные, профессиональные и карьерные навыки.

Ключевые слова: воля, морально-волевые качества личности, "навыки XXI века", самостоятельность, независимость, целеустремленность, самообладание, дисциплинированность, организованность.

Zhelanova Viktoria

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Department of Theory and History of Education

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

MORAL AND VOLITIONAL QUALITIES OF AN INDIVIDUAL AS A FUNDAMENTAL DETERMINANT IN THE FORMATION OF "SKILLS OF THE XXI CENTURY"

In the article moral and volitional qualities of a personality are considered in the context of the "skills of the XXI century" formation. The complex, synthetic character of a personality's moral and volitional qualities of is shown. The expediency of such a scientific position is proved, since the real volitional behavior of a person is determined by a combination of volitional and moral qualities. Represented are independence (submission of one's opinion to his or her own beliefs and the ability to carry out actions and deeds independently that presupposes independence, persistence in overcoming difficulties), and initiative (initiation, desire to assume responsibility for a proposed affair); purposefulness (conscious intention of a person to achieve a certain goal) and self-control (volitional characteristic, containing endurance, courage and, partially, determination as volitional qualities associated with the suppression of negative emotions, which cause unwanted inducements for the person); discipline (observance of the routine order, sustainability, having a "moral tinge", and reflects a person's attitude to generally accepted norms of behavior) and organized nature (the ability of a person to plan his actions and deeds, the ability to follow these plans in activities, in behavior) as moral and volitional qualities of a personality which determine the formation of the "skills of the XXI century", which are a prerequisite for the achievement of success in a person's life at the beginning of the third millennium.

Key words: a personality's moral and volitional qualities, "skills of the XXI century", autonomy, initiative, independence, self-control, discipline, organized nature.

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

**ПЕДАГОГІКА
СОЦІАЛЬНА РОБОТА**

Збірник наукових праць

Випуск 2 (41)

Комп'ютерна верстка

Тополянський С.І.

Статті подані в авторській редакції

Здано до набору 03.11.2017. Підписано до друку 21.11.2017.

Формат 60x84. Папір офс. Гарнітура Times New Roman.

Друк різogr. Ум. друк. арк. 32,55.

Наклад 300 прим. Замовлення № 122

Віддруковано з готового оригінал-макета

Видавництво УжНУ «Говерла»

88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.

*Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників,
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року*

